

[illegible]

16 Nafié-Han Balouk-Pazar 16
CONSTANTINOPLE

—Կիրասնին վարժարանաց
հօրէն Կարապետ Էջնտի Թ-
մանեան, տեղւոյն ժողովրդ
բազմաաւորաց իր համարադրութե
ն և թագաւան խորհրդոյ հառա
թեւանք ի Սաման տղերացուն
Կիրասնին Ս. Լուսաւորիչ եկե
ւոյ վրայ Տ. Աշոտ Յակոբ եպի
սկոսէ քահանայ ձեռնադրու
համար: Ժողովուրդը կը յայտա
թաղ իր ժամանան օգտակար պիտի
լ իրանայ:

ուսուց, 56 կաւ, և 1.5 մօտ կիր է: Ասանց մէջ, ինչպէս լսինք, Սարգիսը վարդապետներուն ընթերցողը լինելու անհրաժեշտ է: Վերադարձաւ օրինակին մէջ ցուցած կիրքն և կաւին քանակը աւելի քիչ եղած տունն, բերքը թէև քիչ կ'ըլլայ, բայց արդիւնքը աւելի պատուական. և թէ ճշմարտեալ բանականութիւնը անցնի, բերքը թէև չափ կ'ըլլայ, բայց գինը՝ քիչ:

Ս. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՄԵՐ ԿԻՍՏ

555 թիւ

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹՐ

—Ուրեմն չպիտի ամուսնանաս տղթոր Սարգիս հետ. այնպէս է աղբիկս:

—Սրդէն նա համարած չէ ինձ:

—Զօ՞ւ կը սիրէ:

—100 հազար ֆրանքը, զոր պիտի տանիմ իբրեւ դրամօժիտ,

—Զրգարաւոր թիւն է այդ, աղբիկս, զրգարաւոր թիւն. ինձ քանի մ'անգամ յայտնեց՝ զքեզ սիրելիս, ապա՞հովոյց զիս...

—Ի՛հ, մայրիկս. ինձ չէք հաւատար, և տղթոր Սարգիսն անտի խօսքերուն կարեւորութիւն կ'ընծայէք. ուրեմն ես ալ զձեզ կ'ապա՞հովոյնեմ թէ՛ տղթորը չէ թէ ինձ, այլ դրամին սիրահարած է...

—Զեւմ գիտե՛ք, աղբիկս, այդ կէտը հարկաւ ինչ աւելի կը հաւանանայ. և այսու ամենայնիւ՝ տղթորին խօսքին եթէ երբեք որտեղ զգացմանց հարողատ թարգմաններն ալ չըլլան, ես աւելի պատշաճ կը համարեմ անոր հետ ամուսնանալը, քան թէ ժողի հետ, որ 150 ֆրանկ ամուսնուկ ունի, և տղթորն 2—3 աւելի մէջ կը շահի այդչափ դրամն, մանաւանդ մեզ ամենուս ծանօթ են տղթորին բարեմասնութիւններն, — կրթութիւնն ու վարկաւորութիւնը՝ մեր ընտանեկան բժիշկին ըլլալուն համար:

Այս խօսակցութիւնը կ'ընէին Լիօն քաղաքի մէջ մեծաքանակեան մեծ գործարանատեղի մը ամուսին տիկին Տըլարօշ և անոր գուտար Սէսիլ, որ կատարեալ կրթութիւնն առած, անհետական ընտանեաց մէջ զարգացած, զգայուն, մտացի ու զեղանի օրիորդ մէք: Երբ տղթորը օրիորդին հետ ամուսնանալու առաջարկութիւն կ'ընէր անոր ծրնողոյց, օրիորդը՝ միւս կողմանէ, սէր ու համակրութիւն կը փոխանակէր կը հաստատէր ժող. անուն դրացի երկուստեան հետ, որ Սէսիլի ընտանեաց հարստութեան հետ լաղջաւորմամբ՝ չքաւոր կը համարուէր: Հետեւաբար՝ օրիորդը, ինչպէս հօրը յայտնած էր իւր վիճակը, նայնպէս համարձակած էր՝ մօրը հետ յիշեալ խօսքերը վստահակել:

Հանձարեղ օրիորդը սխալած չէր. երբ կը սիրէր թէ՛ տղթորը չէ թէ ի տրտէ այլ շահասիրութենէ գրգռել կ'առաջարկէ ամուսնանալ իրեն հետ. Արդարեւ այնպէս էր, կը բողբոջ 100 հազար ֆրանքին հետ ամուսնանալ. յաջորդած էր տնոր ծնողքն համալը՝ ամէն լեզուանութիւն թափելով. դիտէր թէ օրիորդը համակրած չէ իրեն և ժողի յարած է. ամէն շնոր ու հրնարք ըրաւ՝ ժողք օրիորդին ծնողաց ատելի ընելու համար. սակայն կարելի եղած չէր՝ օրիորդը խախտել իւր զգացումն ու առաջագրութիւնն:

Ժող. Լիօնի միջնակարգ դրամատանց միայն երկրորդական պաշտօնեաներէն էր, բայց պարտաճա-

նայ, պատուաւոր ու բարեկիրթ երեսասարգ մը, և Սէսիլի պէս գեղանի, հանձարեղ ու հարուստ օրիորդի մը սիրտը դրաւելու չափ գեղեցիկ. Սէսիլ սրչափ յարած էր իրեն, ինքն ալ անոր և աւելի. եւ եթէ անոր հետ ամուսնութեան առաջարկութեան արգելիչ պատճառ մը կար, ուրիշ բան չէր, այլ 150 ֆրանք ամուսնուկով երկրորդական պաշտօնեայ մը գանձելը: Սէսիլ բազում անգամ զեկուցեր է ժողի որ համարձակի և առաջարկէ, բայց նա այդ համարձակութիւնը չէր ունենալ, և գիշեր ու ցերեկ կը խորհէր կը մտաւանդէր:

Մինչ այս՝ մինչ այն, մեծ վնաս մը կրեց Պ. Տըլարօշի գործարանը, որ անոր ջանեց չորհիւ Լիօնի առեւտրական ու արհեստական առաջնակարգ. հաստատութեանց կարգն անցած էր: Այս գործարանն ի վաղուց հետէ առեւտրական յարաբերութիւն ունէր Հնդկաստանի, Աննամի ու հարաւային Ասիոյ երկրաց հետ. այդ երկրաց մէջ առեւտրական առաջնակարգ մը տիրեց. հետեւաբար գործարանն ալ վնասեցաւ, Պ. Տըլարօշի բոլոր աշխատութիւններն ի գերեւ ելան, և վերջապէս անանկութեան վճիռ տըրուեցաւ գործարանին համար:

Պ. Տըլարօշի ընտանեաց յանկարծ կրած այս հարուածը՝ ամէն բան մոռցնելով առաւ, ինչպէս նաեւ ի հարկէ Սէսիլի ամուսնութեան ինչպէս. Զարգացած թեան վերջին ատիճանն եղաւ, երբ գործարանը պաշտօնեայն սնանկացեալ գործարանագետին բոլոր աւելորդ կահկարասիքն ալ աճուրդով վաճառեցին, 2—3 ամիս առաջ մեծահարուստ եղող Տըլարօշ չքաւոր ընտանեաց մը պէտէն եղաւ, և օրիորդ Սէսիլ ալ այս վիճակին ու վշտին ենթարկեցաւ:

Զարաբաստիկ օրիորդը մէկ կողմանէ ծնողացն ու իւր վիճակին վրայ խորհելով, և միւս կողմանէ կատարած թէ՛ ժող. միջնայն սէրը չպիտի ունենայ այս թշուառութեան ու անկման վրայ, շատ կը տրտմէր կը տրեքէր Սակայն, ընդհակառակն, ժող. այս անանկութեան լրացի վրայ թէպէտ կը ցաւէր Սէսիլի ծրնողաց վրայ, բայց միանգամայն զրեթէ գոհ էր խորհելով թէ այնուհետեւ նիւթագէտ վիճակից է օրիորդին, և ս'ը և է արդեւ մնացած չէ՝ անոր հետ ամուսնութեան համար, եւ յայնժամ աւելի սէր ունէր օրիորդին վրայ քան թէ առաջ:

—Պ. Տըլարօշ մեռաւ՝ անանկութեան, գործարանին վաւանն և մինչև իսկ աւելորդ կահկարասեաց հրապարակաւ վաճառման ծանուցիւրէն 5—8 ամիս ետքը, և անանկարգութիւն եղաւ տիկին Տըլարօշի ու օրիորդ Սէսիլի վրայ տիրող վիշտն ու տխրութիւնը: Մայր ու աղջիկ կ'աղաղային կուլային գիշեր ու ցերեկ: Օրիորդը թէպէտ ատիճան մը կը մտնէր ժողի սիրով, սակայն հօրը մահն ու մօրը սուգն ու վիշտը ծանր աղքատութիւն կ'ընէին:

Մայր ու աղջիկ ժամանակ մը տպւեցան կարուստով մեծ հարստութեան թեկոյններով: Անցան մէկ երկու տարիներ, սորաւեցաւ ամէն բան. չքաւորութիւնը բոլորովին տիրապետեց. տարի մը անցաւ և ահա տիկին աղքատն վրայ հիւանդութիւն մը ծանրացաւ. զրեւաղ օրիորդը՝ որ գիշերներն ալ մինչև առաւօտ լամբարին լցոյն առջև վախկնկ մասներով կը կա-

րէր կը հիւսէր, մէկ երկու ֆրանք չափով օրապահին հայրենի երաժանար, — հարկադրեցաւ բժշկի այցադէն ու գեղի համար ալ դրամ չափել: Այս վիճակի մէջ, օրիորդ Սէսիլ բնաւ չհեղեցաւ համարաւթեան չափէ. գնաց՝ լուսնը ըրաւ, տախտակ սրեց, և ստիպողական ծախքերը մասամբ ընել յաջողեցաւ: Սակայն, արիւստ... կարելի չէր որ մօրը արտասուաց հեղեղները ցամքին. նա կը շարունակէր ողբն ու լացն ի ծածուկ. վերջապէս աչաց հիւանդութիւնը մինչև կուրուութեան աստիճան հասաւ և երկու ու կէս տարի ետքը սկսաւ բնաւ չափանել:

Տղթոր Սարգիս ալ՝ որ այս ընտանեաց բժիշկն էր և օրիորդ Սէսիլի հետ ամուսնութեան հետամուտ, ետ ետ քաշուեցաւ, երբ Պ. Տըլարօշ անանկացաւ մեռաւ, և բոլոր գործերը սպառեցան: Սակայն օրիորդը երբեք փայլ չէր ընէր. տղթորին գալը անանկութեան պէս չէր մաներ անոր գանձած սենեակը, Սիւս կողմանէ՝ աղիւսագութիւն ժող. թէ Սէսիլ ի և թէ՛ անոր մօրն համար յարգանքն ու մեծարանքն անհրաժեշտ օրիորդին յանձնելով անձնախրութիւն կ'ընէր: Սակայն, արիւստ. տիկին Տըլարօշի գործարանի ծախքերն օր ըստ օրէ կ'աւելնային, և օրիորդին ջանքերն ու ժողի զոհողութիւններն բաւական չէին ըլլար: Եթեմեկի մը վերջին օրը 100 ֆրանք պէտք եղաւ անվար մնացած այցադէն ու դեղորեկից համար: Եւ եթէ չվճարուէր մայրը պիտի զրկուէր գործարանէ ու դեղէ, և թերեւս բժիշկն ու գեղագործը դատարանի դիմէին: Սէսիլի կարելի չէր այլ ևս ս'ը և է զոհողութիւն ընել, երբ կը մտածէր 100 ֆրանքին վճարման միջոցն վրայ, բան մը մտքը եկաւ:

Կորուսեալ մեծ հարստութեան փառքներէն մօրը քով կը գտնուէր 555 թուական պարգեւաւոր արժէթով մը. որ Պորտուգալի մէջ 200 ֆրանք կ'արժէր, և զոր վաճառելու բաւար Երբեք բերանն առած չէր այնչափ նեղութեան ու կարտուութեան մէջ: Սէսիլ մօրն այս լուսնութիւնը նկատելով՝ արժէթով մը վերջին օրուան ու դադարին համար պատշաճ ըլլալուն կը վերագրէր, և ինքն ալ անոր խօսքը չէր ընէր: Բայց արդ կը հարկադրէր յիշել զայն: Առաջարկեց մօրը, և արժէթով մը վաճառելու հրաման առաւ:

Սէսիլ՝ այսպիսի գործոց համար ընդհանրապէս իւր սիրելի ժողի օգնութեան կը դիմէր: Արժէթով մը վաճառեց անոր միջոցաւ, վրձարեց բոլոր պարագիւրը, և չէ թէ տղթոր Սարգիս, այլ ուրիշ բժիշկ մը երկու օրը անգամ մեկուգար կը գործարանէր տիկին Տըլարօշի աչքերն ըստ առաջնայն, և յոյս կուտար թէ աչքին ցաւերն ու հիւանդութիւնը պիտի անցնին:

Օրիորդն երբ սկսած էր այսպէս քիչ մը աշխատանք, տիրապետութիւն մը առաւ: Ժող. որ անոր միակ մրցակիցութեան իւր ուսանին գործոց կարգադրութեան ժամանակ ընկերն էր, իւր ծառայած գործաւորան վաճառութեան կողմանէ հետեւորդ պաշտօնավայրի մը մասնաճիւղին տնօրէն անուանուած էր, և երկու օրէն Լիօնէ պիտի մեկնէր ուղեւորէր: Այս լուրը իբրեւ սուր նշգրտակ օրիորդին արդէն վերաւոր սրտին մէջ միտեցաւ: Պիտի երթայ սիրելին, և ինչպէս, առանց այս սէրը օրի-

նաւորելու նախնական կապ մը ունենալու, որուն համար ոչ ժողի և ոչ մօրը ս'ը և է յայտնաւթիւն ըրած չէր տակաւին: Թէպէտ տիկին Տըլարօշի պաշտպանեալին՝ տղթոր Սարգիս վրայ չորս տարի չափ ժամանակէ ի վեր ս'ը և է խօսք անցած չըլլալով՝ ո'ր և է արդեւ չկար ժողի վրայ խօսք բանալուն, սակայն ինչպէս ամուսնութեան վրայ խօսելու էր հիւանդ պաշտպան տիկինը: Օրիորդը իրեն մտքէն վեր կը համարէր այս պարագան, և կը հարկադրէր որոշել որ ժողի հետ ուխտ ու երդում ընեն՝ ի վերադարձին ամուսնանալու համար:

Հետեւեալ առաւօտ ժող. ու Սէսիլ երգում ըրին՝ մինչև ցմահ սիրելի դիւար և շամուսնանալ ուրիշին հետ, և ժող. ուղեւորեցաւ: Ուղեւորութեան երկրորդ օրը, Մարտիկայէ առ Սէսիլ հետեւեալ հետագիւրն ուղեց ժող.

«Ձեր վաճառած արժէթով մը չափեցաւ մեծ պարգեւն՝ մէկ միլիոն ֆրանք: Այն արժէթով մը իբրեւ ձեր սիրելի յիշատակը՝ քով պահած էի: Ընկեր էք այս մեծ պարգեւին: Վաղ առաւօտու կառնաւորով կուգամ: Մարտիկայ մեծ պանդակին մէջ բնակեալ ժող.»

Դժուարին չէ մակարելով թէ՛ օրիորդ Սէսիլ ս'ը չափ խնդութեամբ ու խոյտանք կարգաց արդ հեռագիրէ: Իսկոյն սա՛ հեռագիրն ուղեց ժողի:

«Միայն պարգեւին ընկեր չեմք, այլ և կենակից... ես ալ կ'աւելանամ քեզ թէ զոքանչիւ աչքերը բացուեցան»:

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ

Ս. ՓՐԿՁԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ
1903 ՏԱՐԻՈՑ

Հրատարակեցաւ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի ընդարձակ նոր օրացոյցը նորագոյն և ճիշտ ու կարեւոր պարտաւորութեան, որ այս անգամ պատրաստուած է կարեւոր տեղերէ ստացուած հրահանգաց համաձայն:

«Տարաբի բաժինը» կը պարունակէ ստիպական օրացոյցը, տարական և խափան անուանեալ տօնախմբութեանց օրերը՝ աւելի ճշտացած, փոխադրուած անուանեալ յաւելում մը, անցած հինգ և զարեւ հինգ տարիներու համառօտ օրացոյցը, և հին ու նոր և ուրիշ գործածական տուեաններու վերաբերեալ տեղեկութիւններ:

«Ընդհանուր գիտելիքներ» մասին մէջ կը գտնուին տիկնորական պատմութեան վերաբերեալ նշանաւոր թուականներ, և վերջին գործերու հայտնի գրութիւններէն քաղուած եկեղեցական, դպրոցական, բարեգործական, դատական, գիտական և արտեստագիտական թուականներ, ինչպէս նաեւ աշխարհագրական համառօտ ծանօթութիւններ և աշխարհի վիճակը տաց ծննդեան և գահակալութեան թուականներ:

«Պետական վիճակագրութեան» բաժին մէջ կը գտնուին Օսմանեան Գահաւ Օգոստոսական ինքնակարգ տուեանները և թուականները, Օսմանեան կայսրութեան տարեկան աշխարհագրութիւնը, նախարարութիւնը և մեծ պաշտօնէութիւնը, Հայ տատահատարները և Հայ պատմաւորները:

«Հայ եկեղեցի» բաժին մէջ զբաղուած են ամենայն հայոց կաթողիկոսութեան ինչպէս նաեւ Վիլնիւայ, Այրթամար, Երուսաղէմի ու Կ. Պոլսի աթոռներու գաղութագրութիւնը, թուրքից Հայոց Պատրիարքարանը, թուրքից մայրաքաղաքին, սուլթանի տեղի վիճակներ պատրիարքութեան և ուրիշ տեղերու տուեանները գտնուած են նաեւ Հայ Հոգևորական և Հայ Բա-

ղարկան և Թուրքիոյ արեւելեան թուրքական հասարակութեան հոգեւոր պետերը և անոնց վարչութիւնները:

«Գործունեական ու գործածական» բաժին մէջ հաւաքուած են կարեւոր նիւթեր, ինչպէս դրամատուներ, տուեանեան կայսերական պանդա, դրամներու բաղադրական ցուցակ, զանազան տարեթիւեանց չափեր և կշիւներ, Անաւորութիւն երկաթուղայ վաճառքներու սակագոյց, քարտի, տօնախմբութեան, թղթատար չափեաններ, հեռագիր, թղթատարութիւն, նամակատուներ, Կ. Պոլսոյ Հայ բժիշկները, Հայ ծառատարաւեանները, Հայ փաստաբանները, վրայեալ ուսուցիչները,

Իբր յաւելում՝ դրամած են նաեւ տպագրական նիւթերու մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնը, նիւթոց ցանկ, ընդարձակ պարբերական ցուցակ մը ու աղբիւր:

Հոգաբարձութիւն, որ Հիւանդանոցի ընդարձակ օրացոյցին քանի տարեկանէ ի վեր գտած ընդունելութիւնները քաղաքական ինքն ալ իւր կողմանէ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ այն կարեւոր հրատարակութեան հետզհետէ աւելի օգտաւոր և շահեկան ընծայել, կը խոստայ թէ պատ. հրատարակութիւնը այս անգամ ևս գնահատելով անոր կարեւորութիւնը, մանաւանդ ի նկատի առնելով դրացեալ հասոյթին՝ Հիւանդանոցի վերաբերելին, պիտի հասնի պէտք եղածին չափ գինի անկից, որ զարմեալ 10 զլրէ կը ծախուի Հիւանդանոցի գործունեական ի Մեծ նոր խան և բոլոր գրաւաճառաց քով:

ONCUEHT HOLLOWAY

ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈՂՈՒՄԻ

Մերթալին հիւանդութիւն և վերք բուժելու մասին ու ցած պաշտաման յայտնաբերեց ինչպէս հաւատարկութիւնը՝ նաեւ ուրիշ գեղ մը. հին կամ նոր թուականը վերքեր, ուղեց, քաղցիկ (սեփփփ) սրտից և ստանց վերքեր բուժողին կ'անցնին և կը լուսանան, օգտակար է նաեւ հարուստի, հաղի, սրտի բարակման մանուսնայ յոգացու (էւ) ըստած հիւանդութեան: Իւր կողմանէ և զորոք ուղեցութիւնը ինչ (սեփփ) հիւանդութեան ապականել զօրութիւնը ինչ ատիճան որ ըլլայ՝ կը զխմարուէ:

Այս զեղեկութեան գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տեղի վրայ, որ կը գտնուի ամէն գեղաւաճաններու քով և մասնաւորապէս Պաղչէ-Գարու Թաղ-Ստիկ կողմերը Պ. Կատարեանի գեղարանը, թիւ 7. կը ծախուի:

Աւելի տանել ուղեց կը հրաւիրուի սահակալն տղթորէն Հօրտու, ի Լանտի Օրոսիօրտ փողոց թիւ 533:

PILULES HOLLOWAY

ԴԵՂԱՆԻ ՀՈՂՈՒՄԻ

Լիւարդի, ստամոքսի և աղիքների բուժման ամենակարգութեան համար խիստ ընտիր է այն դեղաճաշար և ամէն ջրային տեղութեան, ու ժողովութեան և տարեկան համար կը ջնջի և անհետ կ'ընէ ամէն տեսակ անշտիտ սրութեանց հետքերը: Արտի և երկամանց վրայ օգտակար աղիքացութիւն մը ունի. արիւնը մաքրելով նորա խոնգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, և գրգռելով կենդանական գործարանները կը զօրացնէ: Իւր դեղական մեծ աղիքացութեամբ սրտախոնգութիւն, կծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ թշուառ կաղեր գլխի ցաւեր կը վաճէ, մարտարութիւնը կը շարունակէ, և մոլորներ մաքրուելու կը շարունակէ, որ չափ անգամ գնաւորան հիւանդութեանց սկզբնական և լուրջ անհոգութեան և բնական դժբաղդ կ'ընէ:

ՏՆՈՐԻՆ ԵՒ ՏԼԻՔ

Հ. Ս. ԱՆԴՆԱՆԵԱՆ

ՏՆՈՐԻՆ (ԱՄԸՐ) Գ. Պ. ԳԵՏՆԵԱՆԵԱՆ
Պաղչէ-Գարու Թաղ-Ստիկ Կ